

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Навчально-науковий інститут української філології та журналістики

Кафедра української мови

Кваліфікаційна робота

з теми: «ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В ТЕКСТАХ
ЛЮКО ДАШВАР»

Виконала:

здобувачка вищої освіти 2 курсу

групи Ukr1-M21

освітньо-професійної програми

Середня освіта (Українська мова і література)

другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 014 Середня освіта

(Українська мова і література)

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Соломонова Уляна Віталіївна

Керівник:

Марчук Л.М., доктор філологічних наук,

професор, завідувач кафедри української
мови

Рецензент:

Гудима Н.В., кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії та методик
початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення метафори в сучасному мовознавстві.....	8
1.1. Поняття метафори в лінгвістичній літературі.....	8
1.2. Особливості функціонування метафори в художньому творі.....	14
1.3. Розвиток метафори в художньому тексті.....	18
1.4. Особливості лінгвістичного аналізу авторського стилю.....	22
Висновки до першого розділу.....	30
РОЗДІЛ 2. Структурно-семантичні особливості метафоричних структур на позначення душевного та фізичного станів людини в романах Люко Дашвар	31
2.1. Семантичні різновиди метафор на позначення душевних переживань та фізичного стану людини.....	31
2.2. Формально-граматичні особливості метафоричних перенесень.....	37
2.3. Авторські лексичні новотвори в творах Люко Дашвар.....	42
2.4. Тематичні групи емоційно-забарвленої лексики.....	44
2.5. Функції емоційно-забарвленої лексики.....	48
2.6. Порівняння як елемент ідіостилу Люко Дашвар.....	51
Висновки до другого розділу.....	61
РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	63
Висновки до третього розділу.....	71
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Мова є зеркалом думок і почуттів народу, скарбницею його історичного досвіду. Мова – інструмент, за допомогою якого людина формує думку й почуття, настрій, бажання, волю та діяльність. У ній – невичерпні запаси виражальних засобів, які роблять наше мовлення виразним. Сьогодні розвиток мовознавства супроводжується постійним поглибленням знань про світ і людину. Тому у низці мовознавчих досліджень зосереджено увагу на процесах, пов'язаних із реалізацією мовних знаків у мовленнєвому акті. Тому з'явилися нові підходи до таких, здавалося б, давно вивчених та описаних явищ, як тропи, а зокрема метафори.

Лексико-семантична система мови має польовий характер, тобто її структура організована за принципом поля, в якому є центр із його ядром і периферія. Польова структура лексико-семантичної системи передбачає неоднорідний і нерівноцінний її склад. До лексико-семантичної системи мови належать слова, різні за їх семантикою, функціями, важливістю, використанням у мовленні, територіальним поширенням, стійкістю у часі, стилістичною характеристикою тощо. До центра лексико-семантичної системи мови належать найбільш необхідні слова, на периферії знаходяться рідко вживані слова.

Слово не тільки називає предмет, дію, ознаку, поняття, а й оцінює відповідне явище дійсності, сигналізує про нейтральне, підкреслено позитивне чи негативне ставлення одного мовця до іншого. Лексика є одним із мовних засобів, що характеризують функційний мовний стиль. (До функційних стилів у сучасній українській літературній мові відносять офіційно-діловий, публіцистичний, художній, розмовно-побутовий, науковий, епістолярний та конфесійний).

Відповідно лексика кожного із функційних стилів характеризується певними особливостями. Мовна практика показує, що одні і ті ж поняття відрізняються лексичними значеннями.

Відмінності між стилями знаходять безпосереднє відображення у стилістичній диференціації лексики. Значній частині слів не властиве закріплення за певним стилем. Вони утворюють розряд міжстильової лексики, вживаної у зв'язку з невираженістю, або нейтральністю експресивно-оцінних значень у всіх стилях. Цьому розрядові протиставляється стилістично забарвлена лексика, вживання якої становить одну з найважливіших ознак того або іншого функційного стилю, яка несе певний експресивний заряд.

Метафора як універсальний спосіб і засіб людського мислення та процесів його вербалізації давно потрапила в поле зору лінгвістів, філософів, психологів та літературознавців. Характерною рисою сучасної лінгвістики є погляд на метафору не лише як на стилістичну прикрасу художнього твору, але й як на важливий механізм пізнання людиною дійсності. Тому метафора як мовне явище відображає певні закономірності людської психіки, особливості світосприйняття, а також фіксує цілу низку культурно-історичних фактів.

Проблеми взаємодії мови та культури, впливу соціальних та психічних чинників на мовні процеси викликають останнім часом посилений інтерес мовознавців, оскільки такі дослідження відкривають додаткові можливості для наукового проникнення в сферу мовної свідомості, співвідношень мови та особистості, народної культури й особистості. Упродовж останніх років захищені дисертації Чендей Н.В. «Поетико-когнітивний потенціал метафор стихій в англійській та українській мовах» [Чендей 2009]; Бровченко І.В. «Концептуальна метафора у кліше англомовного тексту» [Бровченко 2011]; Шніцер М.М. «Метафора як інструмент соціальної комунікації» [Шніцер 2020] та ін.

Унікальність метафори полягає в тому, що вона може виступати як функціональна одиниця трьох просторів: когнітивного, культурного і лінгвістичного.

Актуальність дослідження тропів у сучасному мовознавстві підтверджується тим, що ця проблема знайшла відображення у низці досліджень метафори М. Блека, Дж. Лакоффа, М. Джонсона, Д. Девідсона, Дж. Сьорля, М. Тернера та ін. Попри значний доробок різноаспектних розвідок із теорії метафори актуальність теми вбачаємо в тому, що дослідження метафори на матеріалі романів Люко Дашвар – призера поважних літературних конкурсів – проводиться вперше.

Актуальність дослідженням метафори надає універсальний механізм метафоричного смислоутворення і функціонування, в якому виявляються характерні риси, способи пізнання світу, себе в цьому світі, взаємодію мови, свідомості і культури. Саме в метафорі виявляється системна лінгвокреативна здібність концептуалізувати дійсність, дану у відчуттях, та універсальний характер концептуалізації національно-специфічних рис.

Мета роботи – виявити основні типи метафоричних перенесень на позначення душевного та фізичного станів людини в романі Люко Дашвар «Мати все», трилогії «Биті є» та роману «Село не люди. Добити свідка» як засобів вираження експресивності, з'ясувати їхні формально-граматичні особливості.

Об'єкт дослідження – метафори у сучасній українській літературній мові.

Предметом дослідження обрано метафоричні перенесення на позначення душевного та фізичного станів людини в романах.

Матеріалом дослідження слугував художній дискурс української авторки Люко Дашвар, з якого були дібрані приклади експресем .

Для досягнення мети передбачаємо розв'язання таких **завдань**:

- опрацювання лінгвістичної літератури з теми дослідження;
- виявлення основних типів метафоричних перенесень у романах Люко Дашвар;
- здійснення аналізу метафор на позначення душевного та фізичного станів людини з погляду їхнього лексичного наповнення;
- з'ясування формально-граматичних особливостей метафоричних перенесень;
- проаналізувати методи вивчення метафор в закладах загальної середньої освіти.

Методи дослідження: методологічну основу дослідження становлять метод наскрізної вибірки, метод узагальнення та систематизації інформації, а також методи дискурсивного та концептуального аналізу метод, лінгвістичного спостереження, описовий та зіставний методи.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягає в тому, що в роботі визначено: різне функціональне навантаження метафор в тестах Люко Дашвар: актуалізація ознак динамічності в метафоричному осмисленні дійсності.

Значення кваліфікаційного дослідження пов'язане із розробкою принципів етноцентричного підходу до вивчення метафоричного концепту, зокрема у визначенні характеру аналогій, що лежать в основі формування метафоричних смислів у текстах Люко Дашвар.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їхнього застосування у процесі підготовки тем з навчальної дисципліни: «Українська мова», а саме: «Пряме і переносне значення

слова», «Лінгвістичний аналіз художнього тексту», а також у лексикографічній практиці при укладанні словників.

Апробація роботи. Результати кваліфікаційного дослідження доповідалися на засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (листопад 2022), на Всеукраїнській науковій конференції здобувачів вищої освіти «НОВІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ» (24 листопада 2022 року), у збірнику наукових праць студентів університету опубліковано статтю «Класифікаційні ознаки експресивної лексики» [Соломонова 2022, с. 124 – 125], а у збірнику наукових праць навчально-наукового інституту української філології та журналістики тези: «Уживання запозичень як засіб вираження експресивності в текстах Люко Дашвар».

Структура кваліфікаційної роботи.

Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Інтерес до метафори як універсального засобу й способу людського мислення, процесів його вербалізації стимулює розширення площин мовознавчих досліджень – семасіологічних, лінгвокогнітивних та стилістичних.

Метафорика постає як визначальна риса творчого почерку письменника, адже саме метафори передають оригінальність авторського бачення світу.

Проаналізувавши праці дослідників, що стосуються поняття стилю, можемо зробити висновок, що єдиного, уніфікованого поняття «стиль» не існує. І все ж на основі розглянутих визначень можна сказати, що мовний стиль - це сукупність засобів, вибір яких зумовлюється змістом, метою та характером висловлювання. А також це різновид мови, який використовується в типовій соціальній ситуації та який відрізняється від інших варіантів своїми мовними, граматичними та фонетичними рисами

Найпоширенішим у науці про літературу є розуміння стилю як індивідуальної творчої манери, «творчого обличчя» окремого письменника. Стиль письменника пов'язаний не лише з обраним художнім методом, а й із творчою індивідуальністю митця.

Стиль авторський чи індивідуальний можна визначити як ідейно-художню своєрідність творчості письменника, риси його творчої індивідуальності, зумовлені життєвим досвідом, світоглядом, загальною культурою, характером, уподобаннями, орієнтацією на певні літературні напрями тощо. Найяскравіші індивідуальні стилі мають письменники, поети, публіцисти.

Одним з важливих питань сучасної лінгвістики є вивчення індивідуально-авторських новотворів – позасистемних мовленнєвих

явищ, яким притаманне індивідуальне контекстне значення та авторський експромт.

Лексичних засобів та способів для вираження авторського стилю в тексті існує багато, вони виконують різну стилістичну функцію та по-різному впливають на читача. Уміння та здатність унікально та влучно використовувати лексичні засоби для досягнення мети автора визначають його майстерність та професіоналізм.

Стиль автора — це та сукупність особливостей творчості, яка відрізняє його твори від творів інших письменників. Сукупність зображально-виражальних засобів митця є ефективною, коли закономірно поєднується в художню мотивовану систему. Носіями стилю є елементи форми художнього твору — від композиції до мовних виразових форм. Досліджуючи стиль певного письменника, виділяють стильову домінанту. Стиль — це сукупність художніх особливостей літературного твору.

Проведене нами дослідження метафор на позначення душевного та фізичного станів людини в романі Люко Дашвар «Мати все» дає змогу констатувати, що письменниця володіє неперевершеним умінням із ювелірною точністю передавати найтонші психічні переживання, емоційні й фізичні стани людей. Найчастіше письменниця використовує перенесення назв фізичних дій чи стану людини для змалювання її душевних переживань. Для прикладу: ...придушуючи всередині моторошний дитячий страх; ...його цікавість на шмаття рве. Заслугує на увагу виразне перенесення назв тварин та їхніх дій на стан людини: Мама — гадюка. Хитра, мудра змія, що вислизне з найміцніших обіймів; Іветта розправила крила і полетіла рятувати ситуацію.

Письменниця також вдало використовує для передачі складного психічного та емоційного станів назви кольорів: ...надворі та в душі Іветтиній — чорна діра.

Отже, результати нашого дослідження дають підстави стверджувати, що у романі «Мати все» Люко Дашвар переважають метафори негативних відчуттів людини (страх, злість, ненависть, страждання, тривога), що зумовлено сюжетом твору.

Значно в меншій кількості представлені в творі метафори на позначення фізичного стану. Вони позначають переважно хворобливий стан. Це лексеми «біль», «знесилення». У таких метафорах назви фізичних дій перенесено на фізичний стан людини: живіт штовхав біль додолу, плакав кров'ю; сили в землю покотилися.

У створенні влучних художніх метафор письменниця вдало використовує іменникові, прикметникові та дієслівні метафори. Проте виразно простежується якісне та кількісне домінування дієслівної метафорики. А вона за своїм функціональним навантаженням сприяє динамізму та рухливості.

Слід зазначити, що лексеми серце, очі, погляд, думки виступають у романі надзвичайно семантично і метафорично навантаженими. А це сприяє тому, що стерті та звичні словесні образи оновлюються в складних метафоричних контекстах.

Цікаво та оригінально Люко Дашвар з метою увиразнення думки вдається до вдалого поєднання в одному реченні прямого й переносного, метафоричного значення: Зайве змивати кров, бруд і сумніви.

Дослідивши роль метафори в текстах Люко Дашвар, ми прийшли до висновку, що саме метафори на позначення душевного та фізичного станів людини семантично місткі, неповторні. Під пером майстра слова навіть звичайні нейтральні вислови набувають образності. За допомогою саме метафоричних перенесень авторка зуміла створити довершені образи, які крізь призму художнього слова допомагають читачеві краще сприймати і розуміти переживання людини.

Емоційно-експресивна лексика займає чільне та вагоме місце у творчості Люко Дашвар. Особливістю її манери письма є утворення та вдале поєднання застосовуваних раніше лише в усному мовленні лексем.

У процесі роботи ми визначили, що в творчості Дашвар існує тенденція вживання вульгаризмів та сленгізмів на позначення «низьких» предметів та явищ навколишньої дійсності. Це пояснюється інтересом носіїв емоційно-забарвленої лексики до цих сфер дійсності, відсутністю в літературній мові розгалуженої системи емоційно-забарвлених слів.

Досліджуваний лексикон містить нейтральні, а також позитивно та негативно забарвлені слова. Серед останніх переважно забарвлені, особливо на позначення окремих рис людини, що свічить про своєрідне іронічно-скептичне ставлення носіїв емоційно-забарвленої мови до навколишнього світу.

Сленгізми, жаргонізми створюються переважно на позначення конкретних понять, з абстрактної лексики присутні лише поодинокі лексеми. Водночас, одне і те ж поняття може позначатися декількома одиницями. Негативна емоційна забарвленість лексики переважає у творчості Люко Дашвар. У тексті розвинута внутрішня синонімія. Автор використав багато сленгізмів, які походять від українських коренів. Окрім того, всі вони є сучасними, найновішими утвореннями. Провідна функція сленгу у тексті — характеристична та емоційно-експресивна.

Таким чином, аналіз експресивно-забарвленої лексики в прозовому тексті Люко Дашвар дозволяє не тільки говорити про особливості використання цього нелітературного шару слів та виразів у кожного автора та про функції, які можуть виконувати сленгізми, жаргонізми, вульгарна лексика у художньому тексті, а й виявити риси

української зниженої лексики як органічної частини мовної системи, функціонування якої свідчить, що українська мова розвивається.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аристотель. Поетика. Київ: Мистецтво, 1967. 136с.
2. Баюн К.Й. Експресивність як мовна та мовленнєва категорія. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Випуск 53, 2015. С. 25 – 28.
3. Библик С. П. Побутовизм як лінгвокультурема. Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія». Сер.: Філологічна. 2008. Вип. 10. С. 31–35.
4. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. 552 с.
5. Бровченко І.В. Концептуальна метафора у кліше англomовного тексту: автореф. дис. к.ф.н. Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2011. 20 с.
6. Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії ХХ ст. (лексикографічний аспект) : [монографія] Рівне : Перспектива, 2004. 524 с.
7. Вокальчук Г. Михайль Семенко: «Я хочу кожний день все слів нових...». *Українська мова*. 2002. №2. С. 92 – 100.
8. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти. Київ: Либідь, 2001. 488 с.
9. Герман В. В. Індивідуально-авторські неологізми (оказіоналізми) в сучасній поезії (60-90 роки) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 1999. 22 с.
10. Гунчик І. Поетико-функціональні особливості української okazіонально- обрядової поезії. *Молода нація*. Київ, 1999. Вип. 13. С. 83 – 93.
11. Дашвар Люко. Мати все: [роман]. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 336с.

12. Дашвар Люко. Биті є: трилогія [роман]. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2011-2012. 281с, 299с., 234с.
13. Дашвар Люко. Село не люди. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. 272 с.
14. Дашвар Люко. Село не люди. Добити свідка. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. 295 с.
15. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поетика. Дрогобич: «Відродження», 2008. 450с.
16. Дороз В. Ф. Д 69 Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 386 с.
17. Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ: Ін-т укр. мови НАНУ, 2009. 352 с.
18. Єщенко Т. Сучасна метафора: концепції, підходи. *Лінгвістичні студії*. Вип.6. Донецьк: ДонНУ, 1999. С. 122 – 127.
19. Єщенко Т. Функціональна трансформація метафор у поетичному мовленні. *Функціонально-когнітивні вияви граматичних структур*: Зб. наук. праць / Ред. кол.: А. П. Загнітко (наук. ред.) та ін. Київ: ІЗМН, 1998. С.165 – 171.
20. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
21. Жижома О. О. Прикметники-новотвори в сучасному поетичному мовленні. *Східнослов'янська філологія* : зб. наук, праць. Горлівка : Вид-во ГДПІМ, 2006. Вип. 7 : Мовознавство. С. 191 – 201.
22. Караванський С. Оказіоналізми або слова-унікуми. *Українська мова та література*. 2001. № 16. С. 11 – 12.
23. Карпіловська С. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону : чинники стабілізації інновацій. *Українська мова*. 2008. №1. С. 24-35.

24. Коваль О. В. Мовотворчість поетів-«неокласиків» та її роль у збагаченні виражально-зображальних засобів української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» Запоріжжя, 2008. 20 с.
25. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
26. Літературознавчий словник-довідник / Гром'як Р. Т., Ковалів Ю. І. та ін. Київ : ВЦ «Академія», 1997. 752с.
27. Лесин В. М., Пулинець О.С. Словник літературознавчих термінів. Київ : «Радянська школа», 1965. 360 с.
28. Мацько Л. І. Порівняння. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ : Українська енциклопедія, 2000. – С. 469–470.
29. Метафора . – Режим доступу до стор.: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
30. Методика навчання української мови в початковій школі : навчальнометодичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
31. Мізін К. І. Порівняння у фразеології. Вінниця : Нова Книга, 2009. 240 с.
32. Непийвода Н. Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). Київ : ТОВ «МФА», 1997. 303 с.
33. Орехов В. В. Функціонально-комунікативні вияви парцельованих і приєднувальних конструкцій прислівного типу. *Лінгвістика* : зб. наук. пр. Луганськ, 2009. № 1. С. 229–237.
34. Павлюк Т. П. Семантична структура порівняльного звороту в поетичному тексті. *Лінгвістика* : зб. наук. пр. Луганськ, 2009. № 1. С. 146–152.

35. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : [підручник]. Київ : Либїдь, 1993. 248 с.
36. Попович А.С. Лїнгводидактика вищої школи: уваги до вивчення стилїстики української мови: Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 160 с.
37. Попович А.С. Практикум з методики навчання української мови в 5 –9 класах закладів загальної середньої освіти: Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 220 с.
38. Попович А.С. Методика навчання української мови в 10-11 класах: Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 126 с.
39. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : посїбник для студентів пед. університетів та інститутів / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.
40. Привалова С. П. Вивчення індивідуального і мовного стилю письменника. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2008. №3. С. 38 – 40.
41. Пустовїт Л. О. Засоби вираження метафори. *Культура слова*. 1977. Вип.11. С.34 – 42.
42. Романюха М. Підходи до дослідження метафори у лїнгвістиці. Мова і культура. 2015. Вип. 18, т. 2. С. 88-94. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2015_18_2_17.
43. Селїванова О. О. Сучасна лїнгвістика: термінологїчна енциклопедія. Полтава: Довкілля – К, 2006. 716с.

44. Скоробагатько Н. О. Соматичний код культури у фразеологічному фонді мови (на матеріалі східнословобожанських і східностепових говірок). *Лінгвістика* : зб. наук. пр. Луганськ, 2006. № 4. С. 108–116.
45. Ставицька Л. О. Гендерна лінгвістика : українська перспектива. *Українська мова*. 2004. № 3. С. 58–65.
46. Ставицька Л. О. Сучасний стан лінгвогендерологічних досліджень в Україні. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 236–246.
47. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. Київ: Знання, 2010. 270с.
48. Сучасна українська літературна мова: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. 2-е вид. Київ: Вища шк., 1997. 493с.
49. Тищенко О. Метафора Євгена Маланюка. Київ, 2004. 141с.
50. Ужченко В. Д., Ужченко Д.В. Фразеологія української мови : посіб. для студ. філол. ф-тів вищ. навч. закл. Луганськ : Альма-матер, 2005. 400 с.
51. Українська літературна енциклопедія: В п'яти томах. Київ: «Українська енциклопедія ім. М.Бажана», 1995. Т.2. С.346.
52. Українська мова: енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія», 2004. 824с.
53. Чендей Н.В. Поетико-когнітивний потенціал метафор стихій в англійській та українській мовах: автореф. дис... к.ф.н., Київ: Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, 2009. 22 с.

54. Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови.- К.: Радянська школа, 1962.- 495с.
55. Шаргай І.Є. Значення понять стилю та жанру для перекладацької інтерпретації. *Вісник Запорізького державного університету*. №4, 2001. С.1-6.
56. Шніцер М.М. Метафора як інструмент соціальної комунікації: автореф. дис... к.ф.н., Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 22 с.
57. Юрченко О. С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. Харків : Основа, 1993. 176 с.
58. Яцкевич О. О. Метафоричне представлення концепту «воля» в українській мовній картині світу (базовий смисл «сила, влада»). *Функціональна лінгвістика*. 2010. С.380 – 383.
59. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press, Chicago, 1980. 242 p.
60. Lakoff G. *Women, fire, and dangerous things. What categories reveal about the mind*. Chicago: The University of Chicago Press, 1987. 632 p.
61. Lakoff G. The invariance hypothesis. Is abstract reason based on image schemas? *Cognitive Linguistics*. 1990. 2 (1). P. 39-74.
62. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony, ed., *Metaphor and thought*. New York: Cambridge University Press, 1993. P. 202 – 251.
63. Wierzbicka A. *Język – umysł – kultura*, [red. J. Bartmiński]. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1999. 592 s.